

Institutul de Relații Internaționale din Moldova

Facultatea Drept

Teoria Generală a Dreptului

Referat

TEMA: *Sistemul științei dreptului*

*Locul teoriei generale a dreptului și
statului în sistemul științei dreptului.*

A executat: Drumea Gheorghina

Gr.-1DR2

Chișinău 2007

Cuprins:

1. Sistemul general al științelor

1.1 Știința dreptului. Noțiuni introductive.....	2-3
1.2 Sistemul științelor sociale.....	3-4
1.3 Știința dreptului în sistemul științelor sociale.....	4-5
1.4 Conexiunea dintre științele juridice și alte științe socio-umane.....	6-8
1.5 Clasificarea științelor juridice.....	8-11
1.6 Știința dreptului – parte a filozofiei.....	11-12
2. Locul a dreptului și statului în sistemul științei dreptului. istorică asupra apariției și dezvoltării teoriei dreptului.....	12-13
2.1 Privire	
2.2 Locul și rolul teoriei generale în sistemul științei dreptului.....	14-15
2.3 Importanța studierii teoriei generale a dreptului.....	15-16
2.4 Definiția Teoriei generale a Dreptului.....	16
2.5 Obiectul de cercetare.....	16-17
2.6 Trăsăturile teoriei generale a dreptului.....	17
2.7 Dreptul –știință, tehnică și artă.....	17-18
2.8 Metodele cercetării științifice a dreptului.....	18-19
2.9 Științele ajutatoare (participative).....	19-20
2.10 Concluzii.....	20

Anexă.

Reprezentări schematice

1. Sistemul general al științelor.....	21
2. Științele juridice.....	22
3. Obiectului de studiu al teoriei generale a dreptului.....	23

Bibliografie.....	24
-------------------	----

1.1 Știința dreptului. Noțiuni introductive

Prin știință în general înțelegem un ansamblu de cunoștințe despre o realitate exterioară verificabilă (direct sau indirect) și care sunt exprimate într-un limbaj propriu sub formă de principii, concepte și teorii perfectibile în timp.

Totalitatea științelor alcătuiește sistemul științelor, compus din subsisteme aflate în interacțiune, interdependență și condiționare reciprocă.

Principalele trăsături ale oricărei științe sunt:

- veridicitatea, adică aptitudinea de a se exprima sau a părea că exprimă adevărul despre obiectul său de cercetare;

- b) verificabilitatea, ce dă posibilitatea de a controla, examina ori confirma că enunțurile formulate corespund realității, adevărului;
- c) raționalitatea, adică enunțările, cunoștințele, judecățile sale sunt corecte sub aspect logic;
- d) perfectabilitatea, în sensul că cercetările, studiile întreprinse pot fi desăvârșite, perfecționate și apoi integrate sistemului său de 'cunoștințe, prin acumulările, descoperirile noi ce apar.

Pentru a se autonomiza, știința trebuie să aibă delimitat domeniul său distinct de cercetare cunoscut sub denumirea de obiect de cercetare, să utilizeze un limbaj propriu și să folosească metode, tehnici și principii adecvate pentru a explica aspectele, fenomenele cercetate.

Evoluția continuă a cunoașterii exclude existența unei granițe fixe, rigide între diferitele științe și presupune dimpotrivă, posibilitatea apariției de noi științe, uneori de graniță, de interferență cu cele existente și consacrate deja. Pentru acest motiv privim știința nu doar ca un sistem static de idei, teorii și reprezentări, ci ca un sistem dinamic, în permanentă dezvoltare, care întreține procesul de investigare a lumii înconjurătoare cu noi cunoștințe și teorii.

Din numeroasele clasificări ale științelor realizate de-a lungul timpului o reținem pe cea trihotomică, de largă generalizare, în:

- științe despre natură;
- științe despre societate;
- științe despre gândire (teoria cunoașterii). Potrivit datelor UNESCO, în anul 1987, existau peste 115(de științe actuale, structurate în:
 - științe fundamentale
 - științe particulare
 - științe tehnico-aplicative.

Mai amintim și o altă clasificare a științelor, în:

- subsistemul științelor despre existență (care se compun din științele naturii, socio-umane și științele despre gândire)
- subsistemul științelor acțiunii (formate din știința organizațională, tehnice și instructiv educaționale).

Științele naturii au ca obiect de studiu natura și sunt astfel de științe: fizica, biologia, chimia etc.

Legile generale ale societății au trăsături care le deosebes de legile naturii, în primul rând prin aceea că, prin ele se manifestă și intervine activitatea conștientă a oamenilor.

Științele despre societate, științele sociale sau socio-umane studiază legile generale ale existenței și dezvoltării societății în cele mai diferite domenii ale sale.

În cadrul științelor despre societate distingem mai multe ramuri ale acestora cum ar fi științele politice, istorice, economice, juridice etc. - fiecare abordând un domeniu distinct, specific al realității (politic, economic, istoric, juridic etc.)

Științele juridice, știința dreptului studiază juridicul în toate , formele sale de manifestare.

Prin tradiție, prin conținut și prin obiectul său, știința dreptului (științele juridice) aparține de sistemul științelor sociale și studiază legile existenței și dezvoltării statului și dreptului, instituțiile juridice și politice, modul în care acestea influențează și sunt influențate de societate, corelațiile cu celelalte componente ale sistemului social.

Ca știință explicativă, știința dreptului studiază natura juridicului, raporturile cu alte științe, legăturile interne ale sistemului juridic.

În evoluția sa istorică, știința dreptului ca știință cu statut și justiție specifică, a analizat un anumit domeniu al relațiilor și structurilor sociale, domeniul participării indivizilor la circuitul juridic ca purtător de drepturi și obligații juridice. Fenomen normativ, dreptul reprezintă o tentativă de disciplinare și coordonare a relațiilor sociale. El este un sistem deschis de reguli de conduită orientate către realizarea ordinii sociale iconcrete. Aceste reguli de conduită nu vin din neant și nu se produc în vid, societatea fiind cea care comandă structura juridică, conform nevoilor ei. Științele juridice cercetează forma juridică a existenței societății la fel cum, științele economice, pre exemplu, investighează forma economică a acesteia.

Am putea spune că obiectul științelor juridice îl formează dreptul, sub aspectul său normativ sau că sistemul științelor juridice pe ca obiect de studiu forma juridică a societății, uniformitatea structurală, funcțională, organizațională a formei juridice pe care o îmbracă societatea în evoluția sa în timp și spațiu.

Forma juridică a societății o mai denumim generic, drept, în această accepțiune, dreptul reprezintă o formă normativă de ordonare a unor raporturi sociale în scopul promovării și apărării valorilor necesare desfășurării normale a vieții sociale.

Specificul științelor juridice comparativ cu alte științe sociale rezidă în aceea că studiază atât aspecte legate de drept și cele trei puteri ale statului (legislativă, executivă și judecătorească) cât și normele de drept inserate în actele normative care le ordonează și sunt în vigoare.

Dreptul și fenomenele juridice pot fi studiate fie în ansamblul lor, fie în evoluția lor istorică, fie pe anumite părți care grupează normele, instituțiile juridice și ramurile de drept în funcție de anumite trăsături specifice.

1.2 Sistemul științelor sociale

Așa cum se consemnează în toate dicționarele de referință ale lumii, știința este un ansamblu sistematic de cunoștințe veridice despre realitatea obiectivă (natură și societate) și despre realitatea subiectivă (psihic și gândire).

- a. Ca instituție - este o organizație de oameni care efectuează cercetări și examinează căile promovării lor în practică.
- b. Ca metodă - este un ansamblu de procedee și mijloace, care ne dezvăluie realitatea înconjurătoare.

Știința apare sub influența nevoilor practice ale societății, scopul ei ultim fiind tocmai de a servi practicii, progresului economic, social-cultural, în general, progresului uman.

Aplicațiile practice ale științei se regăsesc în: dezvoltarea mijloacelor materiale de existență; apărarea și dezvoltarea ființei umane; transformarea și perfecționarea relațiilor sociale.

G.W.F. Hegel definea știința ca fiind „ceea ce mintea omului a reușit să sintetizeze din contactul cu realitatea trăită”, iar Charles Montesquieu o definea ca „Un summum de idei despre ceea ce ne înconjoară”. Andrei Rădulescu observa că știința reprezintă „un sistem de valori, de generalizări științifice dobândite prin metode de cercetare”,

Știința dreptului este componentă a științelor socio-umane A. Botez (în "Științele sociale și mutațiile contemporane în epistemologie",) prezintă tabloul științelor sociale astfel :

1. **Științe de tip mnemotetic**, având ca obiect activitățile umane și ca scop stabilirea legilor și relațiilor funcționale corespunzătoare (economia, politologia, sociologia, demografia, lingvistica, etc.);
2. **Științele ce au ca obiect istoria**, iar ca scop reconstituirea și interpretarea trecutului (științele istorice);
3. **Științele juridice** sunt cele care delimitează lumea dominată de norme, obligații și atribuții, având drept obiect aspectele normative ale activității umane (științele juridice, etica);
4. **Științele ce au ca obiect activitatea cognitivă**, ca activitate esențial umană și ca scop cercetarea epistemologică a științei (epistemologia).

1.3 Știința dreptului în sistemul științelor sociale

Sistemul științelor sociale cuprinde în alcătuirea sa următoarele domenii:

- a) științele care au ca obiect de studiu activitățile umane și ca finalitate stabilirea legilor și relațiilor funcționale ale acestora. Exemple: economia, politologia, sociologia, psihologia, demografia, lingvistica etc.;
- științele care reconstituie și interpretează trecutul societății umane: științele istorice;
- b) științele care studiază aspectele normative ale activității umane: științele juridice.

Observăm faptul că știința dreptului (științele juridice) ocupă un loc bine determinat în vastul tablou al științelor sociale, datorită specificității (particularității) obiectului său de cercetare care este realitatea juridică ca parte componentă a realității sociale.

Știința dreptului este o știință social-umană pentru că studiază realitatea juridică, adică acea dimensiune inalienabilă a existenței umane în condiții particulare social-istorice.

Analistii sunt de acord că ultima jumătate a secolului XX este cea mai remarcabilă perioadă din istoria omenirii. S-au produs și se produc sub ochii noștri veritabile revoluții în plan politic, economic, în toată complexitatea ei.

Lumea de astăzi, din debutul mileniului trei, se află într-o puternică interdependență, intercondiționare, trăiește epoca globalizării cu toate efectele, bune și mai puțin bune, ce decurg din aceasta. Lumea de astăzi nu mai arată ca în urmă cu zece ani.

Societatea în ansamblul său este confruntată cu o infinitate de fenomene, de mutații esențiale pe toate planurile: economic, politic, social, spiritual.

Componenta juridică a realității sociale capătă în acest context o importanță aparte. Fiecare stat este pus să găsească soluții tuturor problemelor noi care se manifesta în societate; el trebuie să organizeze viața oamenilor și a societății în general pe toate coordonatele vieții: politice, economice, sociale, culturale, spirituale. Totul trebuie introdus în tiparul normelor juridice, astfel încât societatea să funcționeze printr-o reală articulare a tuturor componentelor sale. Această funcție de reglementare revine DREPTULUI.

Dreptul se aplică asupra realității spre a-i cerceta legitățile, regularitățile, geneza și modalitățile în care comportamentul uman trebuie să răspundă la comenzile societății.

Știința dreptului (științele juridice) este chemată să studieze, să cerceteze legile existenței și evoluției statului și dreptului, viața instituțiilor politice și juridice (apariția și evoluția istorică a acestora), modalitățile concrete în care aceste instituții influențează societatea în globalitatea ei și suportă, la rândul lor, influența acesteia.

Pretutindeni în lume, în orice societate (superdezvoltată industrial sau înapoiată din punct de vedere economic) știința dreptului este confruntată astăzi cu o vastă problematică. Domeniul de cercetare și de analiză care se oferă științei dreptului este în permanentă extensie.

Ca fenomen normativ DREPTUL se înființează ca o tentativă de disciplinare, de coordonare și articulare a relațiilor sociale care îi oferă posibilitatea de a promova și reglementa corespunzător valorile cele mai importante: proprietatea, familia, educația, siguranța juridică, societatea civilă, libertățile individuale, ordinea publică etc.

Ca orice știință, știința dreptului are o *funcție descriptivă*, constând în stabilirea și fixarea în chip metodic a faptelor, științelor, împrejurărilor concrete pe care le studiază și cercetează.

Cealaltă funcție, *funcția teoretică*, constă în elaborarea ipotezelor, teoriilor, principiilor și conceptelor specifice prin care explică domeniul pe care îl cercetează, făcându-l accesibil oamenilor.

Prin cele două funcții, știința dreptului, realizează o generalizare a experienței umane în domeniul său de cercetare, oferind date verificate, riguros sistematizate, un complex de noțiuni, categorii, concepte, principii și metode specifice, pe baza cărora fenomenele din societate pot fi investigate și studiate.

În esență, știința dreptului analizează și cercetează domeniul extrem de vast și diversificat al participării oamenilor la circuitul juridic, oamenii priviți ca purtători de drepturi și obligații juridice, cu întregul cortegiu de efecte ce decurg de aici.

Pe vasta scenă a societății, a realității sociale, oamenii sunt actorii cei mai prețioși. Ei cooperează, se interferează, se raportează la semenii lor și la valorile sociale sub autoritatea dreptului care conduce și dirijează comportamentele lor, impunând oamenilor reguli normative și modele, programându-le într-un sens, acțiunile și limitându-le atunci și acolo, când și unde rațiunea dictează.

Pentru a realiza acest obiectiv, pentru a atinge această țintă, dreptul ca știință depășește statutul de "predicator", adică acela de a studia norma juridică, jurisprudența, contractul etc. Dreptul trece în teritoriul concretului, adică realizează un amplu proces de explicare a contextului social în care apar și trăiesc normele și instituțiile juridice.

Știința dreptului examinează și corelațiile normelor juridice cu cele morale și religioase, subliniindu-le, totodată, specificitatea, în pofida numeroaselor interferențe cu aite categorii de norme sociale - asupra cărora vom reveni, într-un alt capitol al Cursului - normele dreptului se disting prin aceea că sunt instituite de stat și sunt garantate, în aplicarea lor, de forța coercitivă a statului.

1.4 Conexiunea dintre științele juridice și alte științe socio-umane

Interacțiunea dintre fenomenele care formează obiectul de studiu al diferitelor științe sociale și umane determină unitatea și conexiunea lor. Integrarea științelor constituie una dintre principalele tendințe ale evoluției cunoașterii științifice, alături de tendința de diferențiere a științelor.

Pentru a-și îndeplini funcțiile, dreptul, ca știință nu poate să rămână izolat de alte discipline socio-umane cu care trebuie să coopereze, din necesitatea contemporană de a depăși formalismul, de a nu-și mai reduce menirea la simpla exegeză a textelor și de a cerceta dreptul, în contextul său social. Științele juridice sunt chemate să realizeze analiza dreptului pozitiv, așa cum se manifestă efectiv în viața individuală și socială. Sistemele de drept nu trebuie separate de contextul lor

nonjuridic, deoarece principiile legii și precedentele judecătorești sunt explicabile prin situarea lor într-un anumit context social, politic și istoric

Mircea Djuvara concepea știința dreptului ca unul dintre elementele cele mai de seamă ale societății, strâns legat de celelalte științe. În acest sens, afirma: "A face drept fără sociologie nu poate să aibă înțeles (... sociologia și toate științele sociale sunt discipline ajutătoare, indispensabile dreptului)". Un alt cunoscut profesor român al perioadei interbelice și anume, Eugeniu Speranția sublinia: "... atât sociologia generală, cât și științele sociale cu caracter special (ca Etnografia, Demografia și Istoria) dau un important tribut informațiilor pentru ampla cunoaștere și înțelegere a vieții juridice".

Mai aproape de zilele noastre, profesorul francez Michel Villey consideră ca o nevoie urgentă să se adauge la studiul legilor, cel puțin studiul cauzelor și efectelor lor, al cauzelor economice și sociale.

Și, revenind la specialiștii români, să ne aducem aminte, din nou, de Mircea Djuvara care preciza că raționamentul juridic nu înlocuiește raționamentul economic sau politico-social, dar ca el nu trebuie să scape din vedere realitățile sociale de la care trebuie să pornească.

Științele juridice nu trebuie să ia în considerare numai sistemele de drept ale diferitelor țări, ci și realitățile lor juridice. Nici o știință, deci nici cea juridică nu se poate pretinde a fi autosuficientă, în sensul că nu ar avea nevoie de alte științe conexe.

Printre științe conexe științelor juridice se numără, de exemplu știința politică care are ca obiect de studiu puterea și statul, de care nu se poate face abstracție în cercetarea dreptului. Francois Terre observă că deși politica instaurează relații diferite față de relațiile care interesează juridicul, nu se poate afirma că dreptul nu este legat în nici un fel de politică. Sociologia, ca știință descriptivă, urmărește să constate și să explice realitatea faptelor sociale care constituie substratul dreptului, cauzele stărilor de lucru existente în societate și legile evoluției societății, fiind interesate de rezultatele sociale ale reglementării juridice și de constatarea deficiențelor ei. Și această știință este strâns legată de știința dreptului.

Există, de asemenea, o strânsă legătură între drept, ca știință și economie, ca știință. Este suficient să ne gândim la instituțiile dreptului civil și dreptului comercial pentru a ne convinge că acestea nu pot fi înțelese cu adevărat, decât cu condiția studierii suportului lor economic. Și numeroase alte instituții juridice, din alte ramuri ale dreptului au implicații și repercusiuni economice și invers, evoluția dreptului este puternic influențată de situația economică.

Cunoștințele istorice sunt și ele strict necesare științelor juridice, deoarece structurile fundamentale ale vieții juridice s-au format și au evoluat în decursul istoriei. Pentru a explica instituțiile juridice actuale, științele juridice recurg la studierea trecutului, a originilor și a dezvoltării lor, de-a lungul diferitelor perioade ale istoriei omenirii.

O altă știință umanistă cu care științele juridice trebuie să coopereze este psihologia. Astfel, desfășurarea procesului judiciar ridică probleme psihologice, în soluționarea cauzelor avându-se în vedere nu numai faptele materiale, ci și manifestările spirituale, intențiile omenești. Problemele concrete de psihologie cu care se confruntă practicienii dreptului (judecători, avocați, notari) sunt legate de aprecierea mărturiilor, aprecierea vinovăției în cauzele penale, interpretarea voinței părților în actele juridice, cum sunt contractele, testamentele, recunoașterile de paternitate etc.

Dar și alte ramuri ale științei, în afara științelor umaniste constituie științe conexe științelor juridice. Un exemplu reprezentativ îl constituie medicina. Sunt numeroase aplicațiile medicinei în viața juridică. Să ne gândim, de pildă la expertizele medicale necesare pentru soluționarea cauzelor privind filiația, punerea sub interdicție a alienațiilor mintali, răspunderea civilă pentru pagubele produse prin accidente, sau pentru constatarea infracțiunilor contra vieții și integrității corporale etc. Legătura dintre medicină și drept este evidențiată prin existența medicinei legale. Se susține

chiar că există un drept medical ale cărui prevederi se referă la organizarea serviciilor sanitare publice, igiena publică, exercitarea profesiei medicale.

Științele juridice îndeplinesc și o funcție prospectivă, de anticipare teoretică, de previziune a evoluției obiectului de care se ocupă și anume, dreptul. Stabilirea modelului obligatoriu de conduită care reprezintă misiunea dreptului nu poate fi realizată fără previziunea situației viitoare a sistemului social global, precum și a subsistemelor sale, printre care și cel juridic.

Cercetarea prospectivă este necesară științelor juridice pentru a se putea elabora ipotezele referitoare la schimbările posibile în viitor, astfel încât dreptul să exercite o influență directă asupra comportamentului uman, să-l orienteze într-o anumită direcție, să fie evitată producerea fenomenelor previzibile secundare, de nedorit ale reglementării juridice.

Regretatul profesor Octavian Ionescu considera că generației de astăzi îi revine îndatorirea pregătirii dreptului societății viitoare, pentru ca el să fie un factor al progresului, civilizației și culturii umane a viitorului, că prevederea ideilor directe care vor domina gândirea juridică a viitorului este esențială pentru evitarea unor consecințe negative pentru individ și societate.

Științei juridice generale pe care o numim "Teoria generală a dreptului" sau "Introducere în studiul dreptului" îi revine îndatorirea de a coordona cercetările prospective din disciplinele juridice de ramură, de a oferi o imagine de sinteză asupra viitorilor posibili și dezirabili în drept.

Legătura dintre științele juridice și studiul viitorului este posibilă, deoarece are la bază două asemănări majore între ele. În primul rând, fără a fi o știință normativă propriu-zisă, astfel cum este știința dreptului, studiul viitorului constituie totuși, indiscutabil o examinare a normelor activității umane capabile să realizeze anumite scopuri. În al doilea rând, ca și științele juridice, studiul viitorului are, în cele din urmă și un caracter aplicativ, în măsura în care urmărește, pe lângă elaborarea scenariului viitorului și elaborarea modelelor de creare a unor viitori posibili, realizabili și dezirabili, în funcție de anumite opțiuni și crearea efectivă a viitorului.

Este posibil ca evoluția științelor juridice să se înscrie în tendința generală de perfecționare a mecanismului de comunicare a științei cu activitatea factorului decizional. Sunt previzibile îndatoriri ce vor reveni științelor juridice pentru rezolvarea problemelor comune cu care este și va fi confruntată omenirea și de a căror soluționare depinde viitorul ei.

Se conturează, încă de pe acum, noi discipline științifice și didactice auxiliare celor juridice care se vor dezvolta, în continuare, în viitor, astfel cum este, de exemplu, informatica juridică. Crearea sistemului informațional cibernetizat, introducerea pe scară largă a tehnicilor electronice de calcul fac posibilă comunicarea directă cu calculatorul pentru întocmirea evidenței legislației și sistematizarea ei, pentru o informare promptă și completă, în vederea adoptării deciziei legislative. Există perspectiva, mai mult sau mai puțin îndepărtată a folosirii calculatoarelor în analiza și interpretarea normelor juridice, precum și în aprecierea probelor. Este, de asemenea, posibil ca viitorul să confirme convingerea că recurgerea la calculatoare nu înseamnă înlocuirea omului în procesul elaborării și aplicării dreptului.

Poate fi de asemenea, preconizată o colaborare mai largă între științele juridice și alte științe sociale și umaniste, astfel cum sunt pedagogia, etnologia, etica, demografia etc. A fost chiar avansată ipoteza că viitorul aparține sociologiei juridice, ca element de modernizare și dinamizare a științelor juridice.

Cooperarea necesară dintre științele juridice și celelalte științe socio-umaniste, integrarea lor în sistemul global de cunoștințe nu duce la pierderea autonomiei științelor juridice, a particularităților lor definitorii.

1.5 Clasificarea științelor juridice

În funcție de obiectul lor, de gradul de generalitate al investigației, de scopurile urmărite, științele juridice se pot clasifica în următoarele categorii:

- a) cele care studiază ***dreptul în ansamblul lui***: teoria generală a dreptului, filosofia dreptului, sociologia juridică
- b) științele ***juridice istorice*** care studiază dreptul și concepțiile juridice în evoluția lor istorică concretă, cum ar fi spre exemplu dreptul roman, istoria dreptului românesc, istoria doctrinelor juridice
- c) ***științele de ramură*** care studiază diferite categorii de norme juridice grupate după obiectul lor comun, cum sunt; dreptul civil, comercial, familiei etc.
- d) ***științele ajutătoare sau participative*** care nu fac parte propriu-zis din categoria științelor juridice, dar sunt indispensabile cunoașterii unor fenomene juridice.

a) Științele juridice istorice

Științele juridice istorice studiază așa după cum am arătat, dreptul în evoluția lui concretă istorică, în mod cronologic. Istoric vorbind, dreptul poate fi studiat fie în general, fie pe anumite ramuri sau instituții juridice, în cazul în care este cercetat dreptul, fenomenul juridic în dezvoltarea sa generală, incluzând majoritatea țărilor care au lăsat o urmă de organizare juridică ori statală, vorbim despre istoria generală a dreptului, iar atunci când este cercetat dreptul numai în cadrul național al unei țări, disciplina va purta în mod firesc denumirea acelui stat: istoria dreptului românesc, francez, canadian, etc.

Cercetarea științelor juridice istorice prezintă importanță din mai multe puncte de vedere. Pe de o parte, studiul fenomenului juridic în evoluția sa istorică dovedește legăturile cu instituțiile juridice vechi și evidențiază progresul juridic înregistrat, iar pe de altă parte, studiul istoriei dreptului relevă existența unor legi ale apariției sau dispariției unor forme de drept strâns legate de legile generale ale dezvoltării sociale sau cu perimetre, sau feazme de civilizație juridică atestate în timp.

Cercetarea istorică dovedește astfel că structura actuală a dreptului are antecedente și legături cu instituții juridice vechi. În număr impresionant de instituții juridice moderne (legate de irroprietate, succesiuni, contracte etc.) își au sorginea în perioade îndepărtate și fac dovada elementului de continuitate în evoluția dreptului.

Importanța cercetării științelor juridice istorice este evidentă Iacă avem în vedere că acestea oferă Teoriei generale a dreptului materialul necesar unor fundamentări și concluzionări teoretice în plan general.

Studiul istoriei dreptului românesc atestă odată în plus continuitatea poporului nostru pe acest teritoriu prin utilizarea în Țara Românească, Moldova sau Transilvania a unor instrumente juridice asemănătoare.

Totodată istoria dreptului românesc, extrăgând și fixând din epocile istorice parcurse, noțiuni, concepte, instituții juridice transmise de la o perioadă istorică la alta, a conferit dreptului românesc o identitate, o personalitate distinctă față de dreptul altor popoare.

Științele juridice istorice pot cerceta un domeniu mai limitat grefat pe o singura ramură de drept (spre exemplu, istoria dreptului civil) ori chiar a unei instituții juridice (proprietatea, căsătoria), în subgrupa științelor juridice istorice, intră și istoria ideilor (doctrinelor) juridice sau istoria doctrinelor politico-juridice când studiază diferitele concepții, curente, școli care au existat de-a lungul istoriei cu privire la drept, la esența și rolul dreptului, la modul de organizare și reglementare a relațiilor sociale prin drept, în prezent, programa de învățământ nu mai prevede studiul acestei discipline dedicate analizei istoriei (gândirii) doctrinelor juridice.

b). Științele juridice de ramură

Ramura de drept este totalitatea normelor juridice care reglementează relații sociale dintr-un anumit domeniu al vieții sociale, în baza unor metode specifice de reglementare și a unor principii comune.

Prin *obiect al reglementării* juridice înțelegem un anumit grup de relații sociale care au anumite trăsături comune.

Prin *metodă de reglementare* este desemnată modalitatea practică de influențare a conduitei în cadrul unor relații sociale.

Principiile de drept sunt idei conducătoare ale conținutului normelor juridice.

Criteriile în baza cărora sunt structurate ramurile de drept sunt: obiectul propriu de reglementare, metoda și principiile comune ramurii respective. Caracterul autonom, distinct al unei ramuri de o altă este determinat în principal de obiectul de reglementare și metoda sau metodele de cercetare ale acesteia.

Științele juridice de ramură alcătuiesc subsisteme ale sistemului științelor juridice, iar totalitatea ramurilor de drept formează sistemul dreptului.

În ceea ce privesc științele juridice de ramură, acestea s-au format treptat, pe măsura dezvoltării și extinderii reglementărilor juridice din cele mai diverse domenii sociale și constituirea lămuritor (și apoi a subramurilor) de drept.

Științele juridice de ramură au ca obiect de cercetare (totalitatea normelor juridice care formează o ramură de drept precum și raporturile și instituțiile juridice constituite în baza lor. Așa spre exemplu, dreptul penal, are drept obiect de reglementare relațiile de apărare socială, relații care iau naștere (între stat pe de o parte și cei ce încalcă normele penale pe de altă parte). Știința care studiază normele și raporturile juridice care iau naștere în cadrul apărării sociale, este știința dreptului penal. Este important de remarcat că în mod curent nu se folosește terminologia completă (de ex. știința dreptului comercial) ci doar aceea a ramurii de drept (drept comercial) pentru a desemna disciplina științifică respectivă.

Ansamblul lucrărilor științifice, monografiilor, tratatelor, studiilor în legătură și despre normele juridice, care formează o ramură de drept constituie *ramura științei respective*. Ramurile de drept sau ramurile științei respective pot fi privite pe plan mondial sau la nivelul unei singure țări. Spre exemplu, ramura științei dreptului familiei care poate fi privită ca ramură a științei universale, cuprinzând totalitatea lucrărilor, monografiilor, tratatelor etc. din toate țările în această materie, ori, ca ramură a științei dintr-o singură țară (spre exemplu dreptul familiei francez).

Ramurile științei dreptului sunt mai numeroase decât ramurile dreptului, cu motivația că nu oricărei științe a dreptului corespunde o ramură a dreptului. Exemplu în acest sens, ar fi teoria generală a dreptului sau disciplinele juridice istorice.

Așa cum am exemplificat deja, ramurile de drept și ramurile științei dreptului pot fi privite pe plan mondial, ori pe plan național.

În cele mai numeroase cazuri, în sistemul de drept al unui stat, ramurile de drept național și ramura științei dreptului din țara respectivă au corespondent în programele din învățământul juridic superior, sub forma unor *discipline didactice*. Între ramura de drept, ramura științei dreptului și disciplina didactică respectivă există o strânsă legătură și corespondență, însă ramura

științei este mai largă ca sfera de cuprindere deca disciplina didactică în mod constant, întrucât aceasta din urmă conține numai o parte a problematicii juridice din cadrul știința respective. Disciplina didactică este de fapt o sinteză a dreptului pozitiv, a ramurii de drept studiate, conținând cele mai semnificative reglementări și cuprinde în același timp și o parte a științei din ramura de drept cercetată, problemele teoretice de bază din ramura acelei științei juridice.

Științele juridice de ramură pot fi studiate ca și disciplinele didactice pe parcursul unui sau mai multor ani de studiu, fără ca prin aceasta să fie afectat caracterul unitar al acelei științe. Spre exemplu, dreptul familiei este studiat pe parcursul unui an iar dreptul civil este plasat în 2, 3 sau chiar 4 ani de învățământ.

Pe măsură ce reglementările juridice au în vedere noi domenii de activitate, ca urmare a progresului rapid din epoca contemporană a științelor, a tehnologiei etc. - se cristalizează și dobândesc autonomie noi discipline științifice: dreptul afacerilor, dreptul mediului, dreptul consumatorilor etc.

În literatura juridică se consideră a fi ramuri ale dreptului actual: dreptul constituțional, administrativ, financiar civil, familiei, comercial, muncii, penal, procesual penal, procesual civil, un loc aparte avându-l dreptul internațional. Știința dreptului internațional reglementează relațiile create de state și de alte subiecte de drept internațional pe baza acordului lor de voință exprimat prin tratate, convenții și alte izvoare de drept. Normele de drept internațional se creează în baza acordului vointelor statelor care compun societatea internațională și în care elatii, acestea apar ca titulare ale drepturilor lor suverane.

c). Științele auxiliare științelor juridice sau științele participative

"Înțelegerea dreptului care condiționează cunoașterea sa, implică recurgerea la științe auxiliare dreptului. Fără îndoială, acestea nu au doar o virtute documentară, nici doar cognitivă. Ele ținesc mult mai departe spre viitor, în sensul ameliorării dreptului. Rămâne ca înainte de a schimba, dacă este cazul, odinea vieții juridice, să o înțelegem mai bine. Și atunci putem, în cadrul unei transdisciplinarități bine înțeleasă, să ne felicităm pentru dezvoltarea științelor auxiliare ale dreptului în epoca noastră".

Științele auxiliare științelor juridice nu sunt parte a acestora, dar se află în strânsă legătură și conexiune cu acestea, fiind discipline indispensabile cunoașterii fenomenului juridic ori oglicării corecte a dreptului. Aceste științe ajutătoare sau participative, cum mai sunt denumite, uzează de metode proprii și specifice altor științe cum ar fi ale chimiei, fizicii, psihologiei etc. ;

Rolul acestor științe este de a ajuta activitatea juridică derulată de unele organe jurisdicționale. Astfel de științe participative la fenomenul juridic sunt medicina legală, criminalistica, psihologia judiciară, cibernetica juridică, etnologia și antropologia juridică, lingvistica, semantica și semiotica juridică, economia juridică, Dreptul comparat ș.a.m.d. s ...

În literatura juridică s-a atras atenția asupra faptului că prin recurgerea la științele auxiliare științelor juridice se condiționează cunoașterea și ameliorarea dreptului.

Un singur exemplu, cel al criminalistici este credem dicator spre a contura importanța acestor discipline, pentru o mai bună cunoaștere și cercetare a fenomenelor juridice, precum și pentru o corectă aplicare și interpretare științifică a unor probe și mijloace de probă. Criminalistica este definită ca fiind știința investigației penale. Prin caracterul ei pluridisciplinar sa dezvoltat încă de la început în strânsă legătură cu știința dreptului. Utilizând tehnici ultramoderne permite

examina urmelor și corpurilor delictive în spectrul invizibil, identificarea persoanelor pe baza A.D.N.-ului.

1.6 Știința dreptului – parte a filozofiei

Știința dreptului este o *parte a filozofiei*. Ea trebuie deci să dezvolte, din concept, ideea, ca fiind rațiunea unui obiect, sau, ceea ce este același lucru, să urmărească evoluția proprie imanentă a lucrului. Ca parte, ea are un *punct de început* determinat, care este rezultatul și adevărul a ceea ce *precede*, și este ceea ce formează așa-zisa dovadă a acestuia. Conceptul dreptului cade deci, în ce privește *devenirea* sa, în afara științei dreptului ; deducția sa este aici presupusă și el trebuie luat ca *fiind dat*.

Adaus. Filozofia constituie un cerc; ea are ceva prim, nemijlocit, fiindcă ea trebuie în genere să înceapă, ceva ce nu este demonstrat, care nu este rezultat. Dar, aceea cu ce filozofia începe este, nemijlocit, relativ, întrucât la un alt punct final trebuie să apară ca rezultat. Ea este o urmare care nu atârnă în vânt, nu este ceva ce începe nemijlocit, ci este ceva ce se rotunjește în sine.

După metoda formală, nefilozofică, a științelor, se caută și se cere mai întâi *definiția*, cel puțin în ce privește forma științifică exterioară. De altfel știința pozitivă a dreptului nu poate avea mult de-a face cu aceasta, căci ea urmărește în special să indice *ceea ce* aparține dreptului, aceasta înseamnând care sunt de terminații le legale particulare, din care cauzase spunea spre avertizare: *oninis detinitio in iuce civili pericufosa*, Și, de fapt, cu cât de terminațiile unui drept sunt mai incoerente și mai contradictorii în sine, cu atât mai puțin sunt posibile în el definițiile, căci definițiile trebuie, dimpotrivă, să conțină determinații generale, acestea însă pun în lumină în mod nemijlocit ceea ce se contrazice, aici ceea ce este nedrept, în goliciunea sa. Astfel, de exemplu, nici o definiție a *omului* nu este posibilă pentru dreptul roman, deoarece sclavul nu ar putea fi subsumat ci: în situația lui, acel concept este mai degrabă lezată; tot atât de periculoasă ar apărea definiția proprietății și a proprietarului în ce privește multe situații. — Deducția definiției este însă oarecum irasă din etimologie, dar mai ales din faptul că ea este abstrasă din cazuri particulare și atunci îi sunt puse la bază sentimentul și reprezentarea omului. Justețea definiției va sta atunci în concordanță cu reprezentările date. Prin această metodă se lasă deoparte ceea ce singur este mai științific esențial, în ce privește conținutul: *necesitatea lucrului* și pentru sine (aici, a dreptului); în ce privește însă forma: natura conceptului. Or, în cunoașterea filozofiei, *necesitatea* unui concept este lucrul principal, iar mersul, faptul de a ajunge *rezultat* este dovada și deducția sa. întrucât astfel *conținutul său pentru sine* este necesar, este locul, în al doilea rând. de a căuta ce îi corespunde în reprezentări și în limbă. Felul în care acest concept este pentru sine în *adevărul său* și felul în care el este în *reprezentare* nu pot fi numai diferite unul de altul, dar trebuie să fie diferite și prin formă și configurație. Dacă totuși reprezentarea nu este falsă și prin conținutul ei, se poate ca conceptul să fie arătat ca fiind cuprins în ea și ca dat. prin esența sa. în ea, aceasla înseamnând ca reprezentarea să fie ridicată la forma conceptului. Dar ea este atât de puțin măsură și criteriu al conceptului, necesar și adevărat pentru sine însuși, încât ea trebuie mai degrabă să-și ia adevărul din el, să se rectifice și să se cunoască din el.

- Dacă însă acea modalitate a cunoașterii cu formalismul ei constând din definiții, silogisme, probe și alte procedee asemănătoare a dispărut mai mult sau mai puțin, este, din contră, un surogat mai rău pe care l-a dobândit într-un alt chip, anume acela de a sesiza și afirma nemijlocit ideile în genere, și deci și cele ale dreptului și ale determinărilor lui, ca *fapte ale conștiinței*, și a lua ca izvor al dreptului sentimentul natural sau un sentiment mai înalt, *convingerea proprie* și *entuziasmul*. Dacă aceasla metodă este cea mai comodă dintre toate, ea este totodată cea mai nefilozofică — pentru a nu vorbi aici de alte laturi ale unei asemenea concepții, care nu se raportează numai la cunoaștere, ci în mod nemijlocit la acțiune. Dacă prima metodă, deși formală, cere încă totuși forma conceptului în definiție, și în demonstrație *forma* unei *necesități* a cunoașterii, în schimb maniera conștiinței imediate și a sentimentului transformă subiectivitatea,

contingența și bunul plac al cunoașterii în principiu. — în ce constă procedarea științifică a filozofiei, îrebuie presupus aici din logica filosofică.

2.1 *Privire istorică asupra apariției și dezvoltării teoriei dreptului*

În opera sa cu privire la „Filozofia dreptului”, G. W. F. Hegel (1770-1831) subliniază că filozofia dreptului își are rădăcinile în operele lui Platon și Aristotel, și că nici unul din marii filozofi ai omenirii „n-au ocolit filozofia dreptului”. Argumentând necesitatea dezvoltării acestei științe, Hegel dă numeroase exemple din viața socială, care pun în lumină înțelesuri și sensuri bogate ale diferitelor concepte juridice și etice, făcând unele considerații cu privire la rădăcinile istorice ale adevărului despre ele. „Asupra dreptului, eticului, statului, adevărul este tot atât de vechi, pe cât el este înfățișat și cunoscut în legile publice, în morala publică și în religie”. Dânsul surprinde unele elemente caracteristice ale relației dintre libertate și drept, apreciind că „Terenul dreptului este în genere ce e spiritual și locul său mai apropiat și punctul său de plecare este voința, care este liberă, astfel încât *libertatea constituie substanța și determinata lui*; și sistemul dreptului este domeniul libertății înfăptuite, lumea spiritului produsă din el însuși, ca o a doua natură”. Analiza vizează, totodată, esența dreptului și modul în care se formează și se exprimă în norma juridică. „Libertatea este anume deopotrivă o *determinați fundamentală a voinței*, după cum gravitația este o determinație fundamentală a corpurilor”. „Voința conține elementul purei nedeterminări, adică a purei reflexii a Eului în sine, în care orice limitare, orice conținut dat și determinat prin natură, nevoi, dorințe și impulsuri, sau prin orice altceva ar fi, esle dizolvat; infinitatea ilimitată a abstracției absolute sau universalității, pura gândire de sine însuși”. „Aceia care consideră gândirea ca o facultate particulară specifică, separată de voință, considerată ca o facultate tot atât de specifică, și care mai departe consideră gândirea chiar ca păgubitoare pentru voință, în special pentru voința bună, arată de la început că nu știu nimic despre natura voinței”. Evident, asupra acestor idei vom reveni la capitolul referitor la esența dreptului. Ceea ce trebuie menționat încă din expunerea unor idei generale cu privire la apariția teoriei dreptului este rolul important și impactul pe care l-au avut și îl au concepțiile acestui mare gânditor asupra viziunii filozofice, de ansamblu, cu privire la drept.

Contribuții cu totul remarcabile la dezvoltarea concepțiilor despre drept, aduce Charles Louis de Secondat Montesquieu (1689-1755) în „Spiritul legilor”, elaborând teoria separației puterilor în stat și argumentând necesitatea „respectării legilor” și „instituirii unui sistem în care să se asigure prioritatea legii” în ansamblul normelor care reglementează relațiile sociale.

„Libertatea - arata marele gânditor - constă în primul rând în a nu putea fi silit să faci un lucru pe care legea nu îl impune”, și „în aceasta situație ne aflăm numai pentru că suntem guvernați de către legile civile: suntem, deci, liberi, pentru că trăim sub autoritatea legilor civile”. După opinia lui Montesquieu „Din aceasta rezultă că principii, care nu se supun în relațiile lor reciproce legii civile, nu sunt liberi; sunt guvernați de forță; ei pot neîncetat să exercite violența ori să fie supuși violenței”. Dânsu! se referea la „tratatele care le-au fost impuse prin forță”, și care aveau aceeași putere ca și tratatele „pe care le-ar fi încheiat prin bună învoială”.

Dând expresie unuia din cele mai importante concepte ale teoriei dreptului, Montesquieu atrăgea atenția asupra faptului că atunci „când noi, care trăim sub autoritatea legilor civile, suntem siliți să încheim vreun contract, pe care legea nu-l impune, noi putem, cu ajutorul legii, să cerem anularea a ceea ce am făcut sub imperiul violenței”¹¹; „un principe însă, care se află mereu în această situație, în care exercită violența sau este supus violenței, nu se poate plânge de un tratat a cărui încheiere i-a fost impusa prin violență. Este ca și cum s-ar plânge de situația lui naturală; este ca și cum ar voi să fie principe față de ceilalți principii, iar aceștia din urmă să fie simpli cetățeni față de el”. Relația dintre lege și libertate, dintre libertate și violență - va reveni în analizele noastre din

cadru Cursului. Ideile lui Montesquieu se vor regăsi în aceste analize, așa cum, în mod firesc, nu pot lipsi din nici un curs de filozofie, enciclopedie sau teorie a dreptului.

Jean Jaques Rousseau (1712-1778) în „Contractul social” abordează mai multe categorii cu care operează Teoria generală a dreptului. Astfel, dânsul se oprește asupra modului în care se formează „voința generală” și se reflectă în lege, se oprește asupra rolului legislatorului și enunță considerații substanțiale asupra diferitelor „sisteme de legislație” și cu privire la „diviziunea legilor”. După opinia sa, cele mai importante legi sunt acelea „care nu se sapă nici în marmură, nici în bronz ci în inimile cetățenilor; legi care alcătuiesc adevărata constituție a statului; legi care zi de zi câștigă puteri noi; care atunci când celelalte legi îmbătrânesc sau pier, le reanimă sau le iau locul, mențin poporul în spiritul rânduielilor sale și înlocuiesc pe nesimțite forța autorității prin forța deprinderii”. J. J. Rousseau surprinde și examinează relația dintre drept și morală, dând expresie concluziei - reluată și repetată de mai mulți specialiști în domeniul teoriei dreptului - potrivit căreia legea „nu sunt decât bolta a cărei cheie o formează moravurile” născute încetul cu încetul.

Contribuții la elaborarea și dezvoltarea Teoriei generale a dreptului aduc Wilhelm Durantis în lucrarea sa „Speculum iuris”; E. R. Bierling în lucrarea „Juristische Prinzipienlehre”; Edmond Picard în lucrarea „La droit pur”, precum și Jean Dabin în lucrarea „La philosophie de l'ordre juridique”; Leon Duguit în lucrarea „Traite de droit constitutionnel”; Hans Kelsen, în lucrarea „Theorie pure du droit”; Georges Ripert, în lucrarea „Le regie morale dans les obligations civiles”; Talcot Parsons, în lucrarea „The Law and Social Control”. Cercetări de referință au fost efectuate și de Jean-Louis Bergel, Giorgio Del Vecchio, E. Friedman, Karl Llewellyn, Paul Roubier, Fr. Rigaux, B. Starck, H. Roland, L. Boyer, R. Young și mulți alții.

2.2 *Locul și rolul teoriei generale în sistemul științei dreptului*

Prima încercare de analiză enciclopedică a dreptului este atribuită lui Wilhem Durantis care a publicat în anul 1275 lucrarea „Speculum juris”, *remarcabilă la vremea ei prin curajul de a aborda dreptul ca știința de sine stătătoare.*

Ca parte a științei dreptului, Teoria Generală a Dreptului, capătă contur și fundamentare abia în secolul XIX constituindu-se în cel mai documentat argument împotriva *Filozofiei Dreptului și Dreptului Natural* care orientaseră gândirea juridică într-o direcție pur speculativă.

Denumită vreme îndelungată, ENCICLOPEDIA DREPTULUI *disciplină științifică* care-și propunea să studieze și cerceteze considerentele generale și fundamentale asupra dreptului, Teoria generală s-a desprins ca parte a științei dreptului abia la începutul secolului XX.

Problema cea mai importantă și evident cea mai discutată a vizat direcțiile sau domeniile caracteristice, *particulare*, de studiu afe noii discipline. Cu alte cuvinte se așteaptă formulat răspunsul la întrebările: Care este obiectivul de cercetare al acestei discipline științifice? Ce studiază ea? Ce principii, concepte, categorii și noțiuni juridice conține această disciplină?

Evident că, de-a lungul timpului, s-au formulat numeroase răspunsuri la aceste întrebări.

În 1899, belgianul Edmond Picard în lucrarea intitulată „Le droit pur” (Dreptul pur) identifică șase direcții caracteristice studiului enciclopedic al dreptului:

- Enciclopedia universală a Dreptului;
- Enciclopedia „*Vulgară*”, care înseamnă inițierea în tainele dreptului, pentru *omul de rând*;
- Enciclopedia *preliminară*, concepută ca o introducere în studiul dreptului;
- Enciclopedia *complimentară*, construită ca o completare a studiului particular al dreptului cu noțiuni generale;

- Enciclopedia **națională**, concepută ca o radiografie a dreptului național, cu elementele, noțiunile, conceptele și categoriile juridice specifice fiecărui drept;
- Enciclopedia **formală** sau "Dreptul Pur", care trebuia să studieze permanențele juridice, adică domeniul statistic al dreptului, acela pe care îl regăsim în substanța dreptului în întreaga sa evoluție.

În dreptul român, Micea Djuvara (1889-1944) a exprimat, în manieră modernă, argumentele pentru o "Teorie generală a Dreptului". Interesul său s-a concentrat asupra surprinderii particularităților dreptului, analizei componentelor acestuia și constantelor *comune* tuturor ramurilor dreptului. Imaginea pe care o obține autorul asupra dreptului este rezultanta generalizării cunoștințelor puse la dispoziție de disciplinele care *studiază* diferitele ramuri ale dreptului.

Mircea Djuvara semnalează necesitatea analizei dintr-o perspectivă interioară (juridică) arătată mai sus, dar dintr-o perspectivă exterioară, cea rețezită de filozofia dreptului, care, în concepția sa, îmbrățișează toate problemele mari ale dreptului, toate *problemele de legislație*, sociologice, psihologice și istorice.

Meritul eminentului jurist constă în faptul că a pus problema posibilității cunoașterii juridice, încercând să evidențieze condițiile realizării acesteia.

În *articolul* intitulat "Observații metodologice asupra fenomenului juridic" publicat în anul 1939, Mircea Djuvara consemnează foarte riguros:

- "fiecare știință posedă individualitate proprie";
- "fiecare știință are un anumit domeniu pe care-l studiază";
 - "observația concretă este... baza inițială de la care juristul trebuie să pornească și fără de care orice construcție a științei sale nu poate avea nici un înțeles";
 - "enciclopedia dreptului studiază articulațiunea însăși a gândirii juridice, căutând să determine în felul acesta ce este esențialul dreptului și se regăsește în toate ramurile și manifestările lui; ea distinge astfel dreptul de celelalte discipline științifice".

Contemporan cu Mircea Djuvara, Eugeniu Speranția, profesor la catedra de Filozofia Dreptului din cadrul Facultății de Drept din Cluj, considera în 1946 că "teoria generală a dreptului trebuie să se ocupe de următoarele cinci *mari* probleme:

- definiția dreptului ca realitate socială spre a-l deosebi astfel de morală, religie etc.,
- clasificările dreptului și sensurile termenului de drept;
- originea și evoluția istorică a dreptului și legile care guvernează această evoluție;
- principiile ideologice care justifică autoritatea dreptului;
- istoria doctrinelor generale și filozofice în drept".

La aproape cincizeci de ani de la această proiecție formulată de Eugeniu Speranția, în Italia anulului 1996, doi autori (Mărio Jori și Anna Pintore) consideră ca Teoria Generală a Dreptului trebuie să trateze următoarele probleme: conceptele juridice; conceptul dreptului; concepții despre drept; dreptul și statul; filozofia dreptului; formalismul juridic; jurisprudența; cibernetică și dreptul; justiția; interpretarea logică juridică; norma juridică, ordinea juridică; pedeapsa; semiotică juridică (Mărio Jori, Anna Pintore, *Manuale di Teoria generale del diritto*, accondo ediziane, Torino, 1995).

În România, prof.univ.dr. NICOLAE POPA, propune ca Teoria Generală a Dreptului să fie structurată pe următoarele capitole: sistemul științei dreptului; metodologia juridică; conceptul dreptului; dreptul și statul; principiile și funcțiile dreptului, norma juridică; izvoarele dreptului;

tehnica elaborării actelor normative, realizarea dreptului, sistemul dreptului; interpretarea normelor juridice; raportul juridic, răspunderea juridică,

Ca disciplină de învățământ, Teoria generală a Dreptului este prezentă practic în toate planurile de pregătire juridică în țările europene.

În Anglia noțiunile generale de drept sunt conținute în disciplina științifică denumită "Jurisprudența generală", în Franța și Italia disciplina se intitulează "Teoria Generală a Dreptului".

2.3 *Importanța studierii teoriei generale a dreptului*

Scopul său este acela de a îmbogăți și amplifica cunoașterii fenomenului juridic, iar necesitatea studierii ei este dictată nu doar de considerente teoretice cât și de cerințe practice.

S-a afirmat că într-o epocă suprareglementată, cum este cea pe care o trăim, apare necesar să ne amintim că pentru un jurist este mai bine să aibă "un cap bine făcut" decât "un cap plin" deoarece memoria umană poate să joace feste, ea poate fi înlocuită de calculator și nu înseamnă nimic fără o concepție generală despre drept, fără un raționament și fără o metodă adecvată. Teoria generală a dreptului este tocmai acea construcție intelectuală corect organizată și care poate explica diversele sisteme juridice, care poate construi și aplica dreptul. Ea stimulează gândirea, fapt ce este preferabil acumulării mecanice de cunoștințe. Deși este o perioadă de profunde prefaceri sociale, cu o tendință de sporire neconținută a numărului de acte normative care reglementează diverse aspecte ale vieții sociale, cu toate acestea pot apărea situații noi, neprevăzute și chiar nereglementate - acel "vid legislativ" într-o anumită problemă de rezolvat. După cum pot apărea și contradicții între prea numeroasele reglementări succesive. Pentru ambele cazuri, este imperios necesar ca juristul să soluționeze aceste curențe, inadvertențe prin recurgerea la principiile generale ale dreptului, la diverse metode de raționament juridic, la procedee juridice generale și consacrate.

Deși s-ar putea susține la o apreciere superficială că această disciplină pe care o studiem nu ar avea aplicații practice, la o analiză mai atentă se ajunge la concluzia opusă. Astfel, cunoștințele dobândite la teoria generală a dreptului privitoare, spre exemplu, la cele referitoare la litera și spiritul legii, la metodele de interpretare a normelor juridice, la limbajul juridic ori la raționamente - pot duce la soluții corecte, la calificarea justă a unei anumite stări sau fapte, la cercetarea textelor legale ori a practicii judiciare.

2.4 *Definiția Teoriei generale a Dreptului*

Teoria generală este disciplina științifică ce studiază ansamblul dreptului, respectiv determinarea lui, articulațiile și esența lui, alcătuirea și structurarea lui și care elaborează instrumentele esențiale și conceptele fundamentale prin care dreptul este gândit, instrumente constând în "norma juridică", "izvorul de drept", "raportul juridic", "tehnica juridică". Din substanța definiției rezultă următoarele aspecte: Teoria generală a Dreptului este o disciplină științifică și drdactic-

universitară, al cărui specific constă în faptul că cercetează *genul* (dreptul) și nu *specia* (ramura de drept).

- Această disciplină studiază dreptul privit ca ansamblu, ca sistem. Teoria generală nu este, așadar, o ramură a dreptului.
- Teoria Generală a Dreptului elaborează categorii, concepte și noțiuni fundamentale, specifice întregului sistem de drept care sunt apoi utilizate într-o manieră specifică, de ramurile dreptului.
- Studiind ramura juridică, tehnică juridică, izvoarele dreptului, raportul juridic, răspunderea juridică etc.
- Teoria generală a Dreptului nu le raportează la o singură ramură a dreptului, ci esențializează și extrage ceea ce este comun și definitoriu pentru ansamblul dreptului.
- Teoria generală a dreptului studiază totodată articulațiile dreptului cu alte domenii ale științelor: cu filozofia dreptului, sociologia, politologia, psihologia.

2.5 *Obiectul de cercetare*

Obiectul de cercetare specific al teoriei generale a dreptului îl constituie observarea și cercetarea fenomenului juridic, legilor generale ale vieții juridice precum și a categoriilor și noțiunilor universal valabile pentru știința juridică.

Despre obiectul teoriei generale a dreptului, Mircea Djuvara scria: "obiectul acestei discipline va fi așadar ceea ce este comun în toate ramurile dreptului, în orice timp și în orice loc" și are menirea "de a pune în lumină cât mai clară realitatea dreptului ca atare, indiferent de manifestările ei variate în timp și în spațiu ..) pentru ca apoi să-și pună grava problemă a fundamentului lional al idealului de justiție". .

Reiese că planul de abordare este acela al integralității și generalității dreptului, acesta fiind studiat cu scopul declarat de a-i desprinde conceptele, principiile și legitățile juridice fundamentale. Valorificând cunoștințele din celelalte științe juridice de ramură, istorice, teoria generală nu este doar suma acestor cunoștințe.

"Ea este tot asemenea cu un monument arhitectural, de pildă în templu antic. El este compus din pietre care sunt suprapuse și legate între ele. Studiind numai pietrele nu am studiat monumentul. Monumentul studiat în ansamblul lui are o individualitate cu totul distinctă ca aceea a fiecărei pietre care îl impune, fie ea chiar marmoră de Carrara".

2.6 *Trăsăturile teoriei generale a dreptului*

Trăsăturile acestei științe juridice sunt pe de o parte comune cu ale celorlalte științe despre societate iar pe de alta, specifice.

Dintre *trăsăturile comune* enumerăm:

- caracterul *social* (studiază dreptul ca fenomen social)
- caracterul *filozofic* (abordează fenomenul juridic pe baza unei anumite concepții despre lume și viață)
- caracterul *deschis, permeabil* la cercetările noi efectuate de celalte științe.

Trăsăturile proprii ale acestei discipline și care o plasează în rândul științelor juridice, sunt următoarele:

- caracterul *juridic* (cercetează dreptul în ansamblul și în lătură cu condițiile care îi determină esența, conținutul, pictura și formele exterioare de manifestare)
 - caracterul *general* (formulează categorii juridice valabile pentru întregul sistem de drept)
 - caracterul *introdactiv* (este punctul de plecare pentru studiul celorlalte științe juridice, este "alfabetul" acestora)
- caracterul *interdisciplinar juridic* (se află la confluența tuturor ramurilor de drept de unde extrage și esențializează conceptele, noțiunile, principiile etc.).

Teoria generală a dreptului a fost apreciată ca fiind nu doar o *știință* care operează cu concepte, teorii, principii și legități dar și ca o *artă* în măsura în care a pretins organului de aplicare a dreptului (jurist, judecător, procuror) pe lângă cunoștințe talent și măiestrie în a sesiza, a cerceta și a aplica corect, sensul și spiritul legii, litera acesteia.

Concluzionând, putem constata că teoria generală a dreptului poate fi științifică și generală în măsura în care reușește să facă abstracție de particularitățile fiecărei ramuri de drept cât și particularitățile naționale ale dreptului fiecărui stat.

2.7 Dreptul –știință, tehnică și artă

Fiind o știință care are ca obiect de cercetare una din componentele majore ale societății - *realitatea juridică*- dreptul este o știință socială.

Știința dreptului studiază juridicul, în toate formele în care se manifestă: existența și dezvoltarea statului și dreptului; instituțiile politice și juridice; corelațiile cu celelalte componente ale sistemului social; cum instituțiile juridice influențează societatea și cum dezvoltarea socială influențează, la rândul său, juridicul.

Știința dreptului formulează principiile generale în temeiul cărora sunt structurate mecanismele prin care acționează asupra relațiilor sociale.

Ca și în cazul celorlalte științe sociale, știința dreptului operează cu noțiuni, categorii, concepte, principii, generalizând experiența umană, pe baza unei metodologii specifice.

Știința dreptului cercetează conduita umană și dirijează comportamentul uman în viața socială, pornind de la faptul că oamenii sunt purtători de drepturi și obligații în raporturile sociale.

Știința dreptului examinează și corelațiile normelor juridice cu cele morale și religioase, subliniindu-le, totodată, specificitatea, în pofida numeroaselor interferențe cu aite categorii de norme sociale - asupra cărora vom reveni, într-un alt capitol al Cursului - normele dreptului se disting prin aceea că sunt instituite de stat și sunt garantate, în aplicarea lor, de forța coercitivă a statului.

2.8 Metodele cercetării științifice a dreptului

Termenul "metodă" provine din limba greacă unde "methodos" are semnificația de cale, drum, mod de expunere. Preocupările pentru perfecționarea metodei au dus la constituirea metodologiei - a teoriei, științei despre metodă.

La general, metoda poate fi definită drept un ansamblu concertat de operații intelectuale (ce pot consta în principii și norme) care sunt utilizate pentru cunoașterea unor elemente ale unui fenomen sau a fenomenului în întregul său.

Principalele metode ale cercetării juridice sunt :

METODA LOGICĂ - în cercetarea fenomenelor juridice complexe se folosesc categoriile, legile și raționamentele logice, (analiza, sinteza, inducția, deducția etc.). Făcându-se abstracție de ceea ce este neesențial, întâmplător în existența fenomenului juridic cercetat, se va căuta să se dezvăluie esențialul, elementele lui caracteristice.

METODA ISTORICA - Potrivit acesteia se cercetează dreptul sau fenomenul juridic concret în perspectiva și evoluția sa istorică, de-a lungul diferitelor orânduirii sociale. Se va analiza esența, formele și funcțiile dreptului sau fenomenului raportate la etapa istorică pe care o străbate, deoarece va purta amprenta transformărilor istorice ale statului respectiv.

METODA COMPARATIVĂ - Utilizarea acesteia constă în confruntarea diverselor sisteme juridice, a diferitelor instituții juridice, a fenomenelor juridice întâlnite într-o țară sau alta; se vor identifica factorii ce determină trăsăturile comune și specifice pentru o mai bună cunoaștere a instituțiilor similare din alte state și pentru folosirea experienței legislative și judiciare (în măsura în care este compatibilă, aplicabilă, specificului statului dat). Reguli de utilizare a metodei comparative;

- se vor compara doar termenii ce se pot compara;
- termenii supuși comparației trebuie priviți în dimensiunile și conexiunile lor reale și plasați în contextul social-politic și cultural în care își au originea;
- se va cerceta sistemul izvoarelor dreptului, fapt ce va oferi imaginea poziției de ansamblu pentru situarea termenilor supuși comparării;
- se ține seama nu numai de sensul inițial al normei dar și de evoluția în timp a acestui sens.

METODA CERCETĂRILOR SOCIOLOGICE CONCRETE - Esența metodei constă în utilizarea cercetărilor sociologice pentru studierea opiniei publice, studierea eficienței sociale a activității diferitor organe de stat, precum și aprecierea gradului de perfecțiune a reglementărilor juridice în anumite domenii. Se folosesc pe larg:

- sondajul de opinie;
- anchetele sociologice;
- interviul;
- chestionarul etc.

METODA STATISTICĂ - servește la studiul procesului general de elaborare și aplicare a dreptului mai ales pe cale judiciară.

METODA EXPERIMENTULUI - reprezintă introducerea experimentală a unor reglementări juridice novatoare la nivelul unei unități administrațiv-teritoriale, regiuni etc. pentru a studia impactul acestora asupra relațiilor sociale, eficiența sau ineficiența lor; precum și aprecierea faptului dacă experimentul dat urmează a fi perfecționat sau urmează a fi aplicat la nivelul întregii țări.

METODA PROSPECTIVĂ - se urmărește descoperirea legităților dezvoltării fenomenelor juridice prin prognoza juridică. Metoda prospectivă se utilizează în fundamentarea adaptării unor noi acte normative, cuprinzând și interpretarea dată de organele de aplicare în procesul realizării actelor date.

2.9 Științele ajutătoare (*participative*)

Cunoașterea în profunzime a fenomenului juridic, care se prezintă astăzi într-o deosebită dinamică și complexitate, precum și interpretarea și aplicarea corectă a normelor juridice, nu poate

fi realizată de știința dreptului fără ca acesta să facă apel la unele științe ajutătoare sau participative, care nu face parte din sistemul propriu-zis al științelor juridice.

Este locul să subliniem faptul că științele nu pot exista și nu se pot dezvolta detașate de alte ramuri ale științei. Multitudinea de relații sociale create și amplificate în câmpul realității juridice contemporane, care trebuie studiate și cercetate atent, determină știința dreptului să utilizeze mijloace și metode științifice proprii altor categorii de științe: științele medicale, chimia, fizica, antropologia, balistica, științele economice, matematica, informatica etc.

În categoria științelor ajutătoare sau participative sunt incluse: criminalistica, medicina legală, sociologia juridică, statistică juridică, logică juridică etc.

Aceste discipline sunt, în extrem de numeroase cazuri, indispensabile cunoașterii și cercetării unor aspecte concrete ale fenomenului juridic, precum și aplicării corecte a normelor juridice, interpretării științifice și valorizării corespunzătoare a unor probe și mijloace de probă.

Spre exemplu, astăzi nu se poate concepe ca știința dreptului să nu apeleze la excepționalele posibilități pe care le oferă *criminalistica*, definită ca știință a investigației penale. Prin caracterul sau pluridisciplinar, criminalistica a fost una dintre primele științe de graniță care s-a dezvoltat în strânsă legătură cu știința dreptului.

Criminalistica utilizează astăzi tehnici moderne de examinare a urmelor și a corpurilor delictive în diferite radiații, din spectrul vizibil și invizibil, microscopia electronică, identificarea pe baza AND-ului (amprenta genetică), aplicații ale tehnicii de calcul în identificarea persoanelor după urmele papilare (este vorba de tratarea matematică a analizei imaginilor **care permite identificarea automată a amprentelor**)

Statistica judiciară oferă științei dreptului concluzii extrem de valoroase și obiective prin analizele statistice privitoare la dimensiunea fenomenului criminalității, tendințele de evoluție ale acestuia, domenii noi în care se manifestă criminalitatea, forme noi de producere a infracțiunilor (Sfinte organizată, corupția, traficul de stupefiante, spălarea banilor, criminalitatea informatică etc.).

Sociologia politică și sociologia juridică oferă științei dreptului pe și concluzii generale rezultate din cercetarea fenomenului politic și juridic prin intermediul procedeelelor, metodelor și tehnicilor specifice. La rândul său sociologia juridică receptează rezultatele cercetării concrete a statului și dreptului realizate de științele juridice.

Interferența care se crează între știința dreptului și științele sociologice particulare (sociologia politică și sociologia juridică) este -determinată de faptul că cea dintâi (dreptul) studiază numai o latură a vieții sociale, respectiv fenomenul juridic, pe când celelalte două cercetează statul și dreptul în special sub aspectul legăturii acestora cu celelalte fenomene sociale.

Logica juridică este definită în manualul prof. Petre Bieltz -București 1998 - pag. 13 ca: "o disciplină logică relevantă pentru studiul problematicii dreptului și pentru activitatea juridică în general, mai exact, ca disciplină ale cărei rezultate sunt semnificative în elaborarea, interpretarea și aplicarea dreptului.

2.10. Concluzii

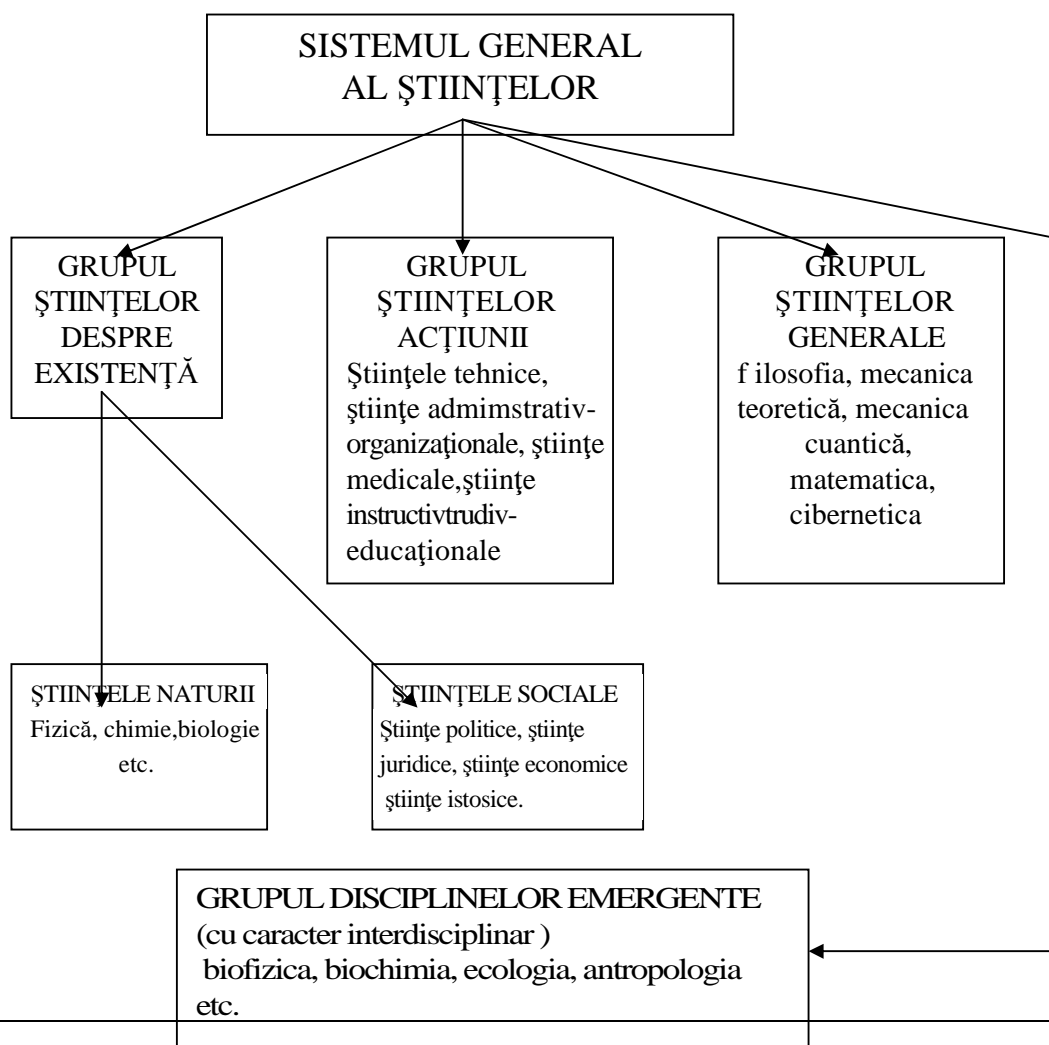
1. Teoria generală a Dreptului are o organizare internă logică, capabilă să îndeplinească funcția sa de explicare a fenomenului juridic.
2. Cunoștințele, noțiunile și conceptele pe care le extrage din cercetarea globală a fenomenului juridic, sunt sistematizate după reguli și tehnici specifice.
3. Teoria generală a Dreptului nu inventariază și nu însușește aritmetic cunoștințele și rezultatele cercetării științifice dobândite de științele juridice particulare (de ramură) sau științele juridice ajutătoare (participative).

4. Teoria generală a Dreptului pătrunde în complexitatea fenomenului juridic pentru a ajunge la formularea conceptelor care sunt expresii sintetice ale analizei și cercetării pe care o desfășoară.
5. Conceptele și categoriile juridice elaborate de știința dreptului cuprind ceea ce este valabil pentru toate disciplinele de ramură

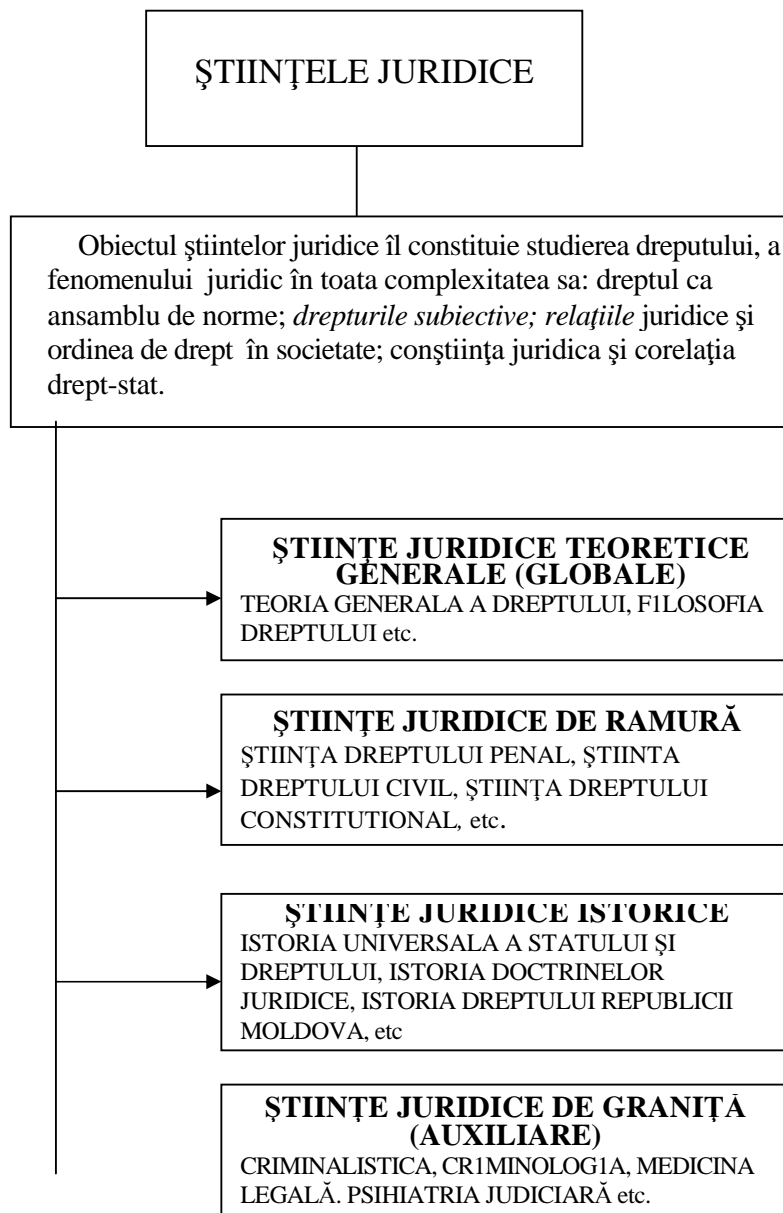
ANEXĂ

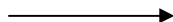
Reprezentări schematice după părerea lui R.Starciuc

1. Sistemul general al științelor

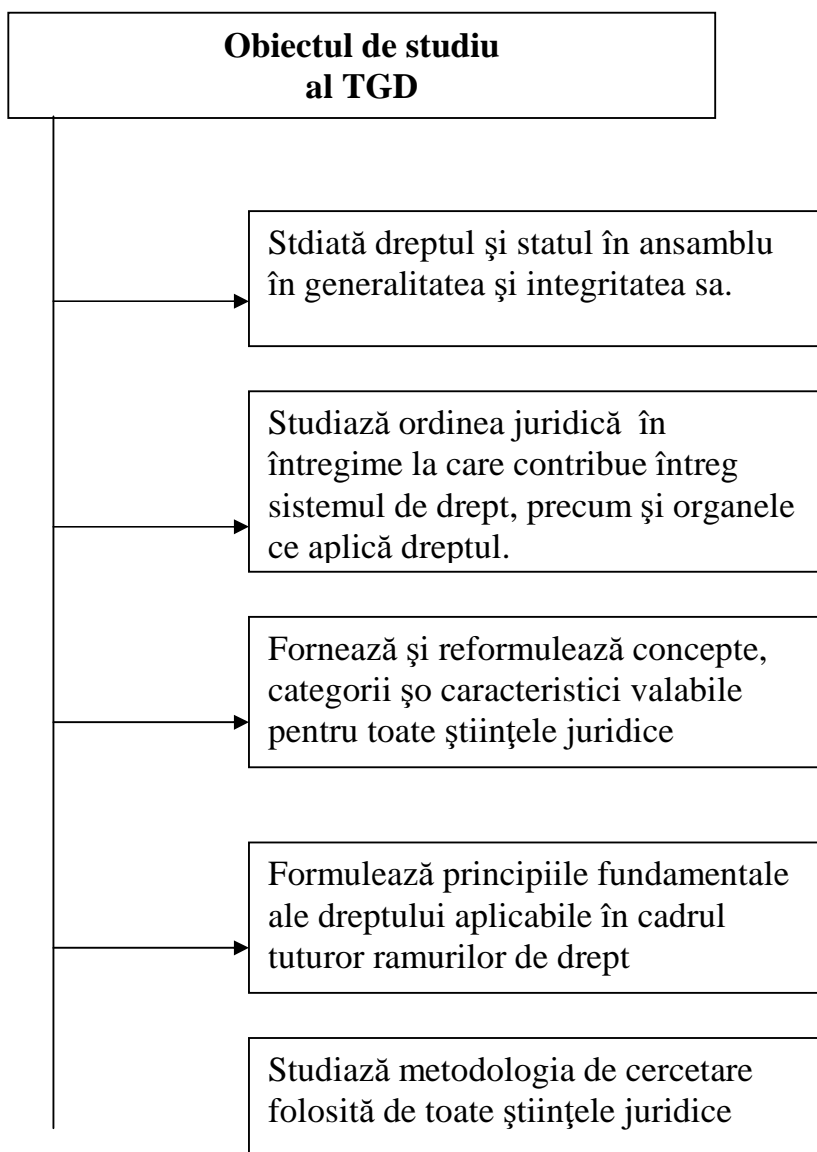

2. Științele juridice

3. Reprezentarea schematică a obiectului de studiu al teoriei generale a dreptului

Bibliografie

1. Dumitru Maziliu, *C*, ediția a II-a, București 2000
2. Dr. Carmen Popa, *Teoria Generală a Dreptului*, București 2001
3. Roman Starșciuc, *Teoria Generală a Dreptului, Reprezentări schematică și comentarii*, Chișinău 2004
4. G.W.F. Hengel, *Principiile filozofiei dreptului*, Bucuresti 1996
5. Costică Voicu, *Teoria Generală a Dreptului*, ed a III-a , București 2001
6. M. Djuvara, *Teoria Generală a Dreptului*, Cluj
7. Nicolae Popa, *Prelegeri de sociologie juridică*, București, 1983